

דבר העורך

במרוצת הרבע האחרון של המאה הקודמת נסחפו חלקים נכבדים של האנתרופולוגיה התרבותית האמריקאית – ועמם חוגים ידועים בסוציולוגיה האיכותנית – בנחשול של תהיות וקביעות בדבר זיקות הגומלין שבין הטקסט האקדמי ובין ההקשר החברתי שבו הוא מתהווה. סופם של גלי פרשנות אלה שכילו את עצמם כקצף על המים ושקעו תחת התבוננות עצמית, וידויים אישיים והטפה מוסרנית המתחזה למחשבה ביקורתית. עם זאת, השובר האינטלקטואלי שהותירו אחריהם עורר מרבצן סוגיות שמדעי ההתנהגות ביכרו לעקוף. בראש השאלות האלה, המשיקות את שפת המעשה האקדמי עם תהליכי הייצור של מושאי מחקר, ניצבת קושיית התרגום: הניסיון של מדעני חברה להציג תיאור ולהציע תיאוריה באשר לתופעה הטעונה הסבר הופך לבריאה מחודשת של התופעה, כך שהטענה לייצוגה המהימן מוטלת בספק מניה וביה. התרגום אינו רק העברה, אלא בעיקר המרה. זאת ועוד, בין הטקסט האקדמי ובין לשון התופעה שהוא חוקר פעורה תהום של ידע ודעת שאינה נגישה לחוקר, אך פיתוייה וצלליה מעיבים על יומרתו לכבוש בשבט של מושגיו ודיווחיו את אשר הוא מבקש ללכוד במחקרו. אמצעי הייצור של התרגום בהוראתו זו מגוונים ורב משמעיים וכוללים יחסים בין-תרבותיים, הקשרים לשוניים, צורות מבע פואטיות, סוגות סגנוניות, משנות פילוסופיות-אידיאולוגיות-תאולוגיות, וכמובן סדרי יום פוליטיים. כל אלה הופכים את העיון העל הביקורתי בתוקפם ובאמינותם של שימושי שפה מחקריים לכמעט בלתי אפשרי, וגרוע מכך – לחסם ובלם המעקר התפתחותו של שיח מחקרי.

ההידרשות לשאלת התרגום היא אכן עמידה על שפת השפה או אף "על מפתן הבלימה" בניסוחו של ביאליק במסתו "גילוי וכיסוי בלשון". אין תמה אפוא שנושא התרגום, אף שהוא בליבת הדעת הסוציו-אנתרופולוגית, לא תפס את מקומו הראוי כחלק מתודעתה. יציאת ידי חובת הדיון בתרגום באמצעות ממשקי הדיסציפלינה העוסקים בכך, כגון תורת הספרות והלשון, הפילוסופיה והאמנות, אין בה כדי לעמוד על מאפייניה הייחודיים של סוגיית התרגום הבין-תרבותי המכוננת את המחקר הסוציולוגי.

על כן סברתי שחשוב שהגיליון האחרון של סוציולוגיה ישראלית שיוצא בעריכתי ייחתם במסה סוציולוגית לשאלת התרגום. תקוותי היא שיהא זה סיום שהוא התחלה של בדיק בית של יסודות הארכיטקטורה של הבניינים, ההבניות, הסולמות והפיגומים שעליהם מושתת שדה הדעת שבו אנו מתגדרים.

עם נעילה ברצוני להודות לקהיליית השיח הפעילה והנלהבת של הסוציולוגיה הישראלית שכתב העת היה משכן לכתביה. תודה מיוחדת לסוקרים שטרחו לקרוא, להעריך ולנהל דו שיח נמרץ, למדני וקפדני עם הכותבים. לעונג לי לציין את שותפיי למלאכה, רכזי המערכת היעילים והמסורים שעמם הייתה לי הזכות לעבוד: גיא שני, ליאור קדיש, מיה ולנשטין, עידית פסט, אלירן ארזי ועזרה רונן, וכן עורכי מדור הספרים: שלמה פישר, מיכל פגיס וכנרת להד. שלמי תודות לחברי המערכת שליווני בעצה ובעזרה בקבלת החלטות. ולקהל הקוראים – תודה על האמון באיכות ובמשקל של סוציולוגיה ישראלית.

